

něco jako pochybu o její originalitě — mnoho důvtipu takový klep nežádá a sobě ulehčíš, drahá, pošramocená česká dušičko. Ale napověz to tak *vešebecně neurčitě*, tak *oblačně abstraktně*, že tě nikdo nemůže chytit za límec. Bláto v Čechách doletí vždycky, a tobě je dobře: ty sedíš před prahem a nemáš daleko za pec. Žádné trochu patrnější odvahy tě tvoje uličnictví nestojí — a sobě ulevilas, dobrácká pošramocená dušičko...

Prý moje polemika s drem Herbenem utvrdí mnohé v dávném přesvědčení, že představuji v literatuře jen *pouhý fonograf*, mechanicky a bezduše opakující světové autory.

Ale, dobrodinečku: jaká reže! Jaký náklad vtípu a ducha jest tu vyčerpáván na mne, nehodného!...

„Utvrdí mnohé v dávném přesvědčení“! Jaká brilantní stylisace! Hnedle jako od notáře! A dále: „představuje“ fonograf!

Nuže, milý pane: přesvědčení proti přesvědčení! Nebudu se schovávat pohodlně za „mnohé“, za ty lepenkové „mnohé“, kteří se dostavují vždy jako na zavalanou, kdykoli někdo nemá dost odvahy a síly, aby mluvil hrdým singulárem a v první osobě — a řeknu Vám prostě, že Vy „nepředstavujete“, nýbrž jasně česky: *jsle* ne fonograf světových autorů, nýbrž *pouhé síto* na myšlenky svého mistra a ovšem síto velmi děravé, a i jinak nespolehlivé — a vedle toho i *mlýnek na klepy*, mlýnek nejpovedenější realistické konstrukce.

Těm „mnohým“ rače pak laskavě vyříditi tento vzkaz:

„Přesvědčení“, které podle Vás mají, mohou míti za jedné podmínky: totiž, že jsou *pourchní, polovzdělani a klepařští* lidé, kteří o „světových autorech“ slyšeli něco zvonit, ale jich samých nikdy nečetli — neboť, kdyby jich četli, nemohli by mysliti takové žalostné banálnosti.

Právě kdo zná Emersona, Carlyla, Ruskina, Nietzscheho, ví, že jich nepřeji-mám, nýbrž *promýšlím, procituju, zpracovávám, domýšlím* — že jsou mně látkou a východiskem, jako jim byli látkou a východiskem Plato, Montaigne, Fichte, Kant, Voltaire a j.

Žádný autor nevyssává si *látku* svoji z prstů a nejméně ovšem může si ji vyssáti z ničeho literární a umělecký kritik: pracuje látkou a tvoří z látky, umělecké i myšlenkové, kterou mu dává *doba*, v níž se narodil a ve které žije.

Ale právě ten, kdo zná myšlenkovou a uměleckou látku dneška, ví, že jí *zpracovávám a promýšlím po svém*. Kdo zná světové autory opravdu a nejen jako frázi, ví, že mohu fici s Mussetem: *piju ze svoji sklenice* — budiž sebenemší a prostší jinak.

Ubohý klep, kterým tu po mně hází dr Herben, opravil ostatně již na podzim minulého roku dr Chalupný ve feuilletoně 1. čísla „Mor. rozhledů“, když jím po mně hodil — český praoriginál a pragenius, p. Rožek. Nedovolávám se tu p. dra Chalupného nikterak jako literární autority (dalek toho...); připomínám to jen proto, že dr Herben tehdy s oním článkem *výslovně souhlasil* — aby dnes ubožáctví p. Rožkovo opakoval da capo...

Mluví-li se ostatně již o literárních fonografech, zdá se mně, že nebezpečný literatuře nebyl by fonograf reprodukující veliké světové autory, nýbrž fonograf jiný, v tichu a v temnu pracující a reprodukující jen — *melodie ze starodávných kalendářů*... Neboť jsou i takové skromné fonografy, nezdá se Vám, milý pane? —

Pan Herben míní také, že prý tito velcí autoři byli na mne bez vlivu. Nezušlechtili prý mojí bytosti, která prý jest i nadál — hrubá. To říká pán, který si bere v polemice právo ke všemu — i k tomu, že mluví o svém odpůrci jako o falsátoru depeší a protokolů a detektivovi — ale sám nepřeje mu práva ani tolik, aby mohl vyvrátiti jeho podezírání, lži a urážky; učiní-li to a nazve-li lež lží, nesmysl nesmyslem — hned jest hrubcem.

Není v literárním životě nic komičtějšího než takové obvinění z hrubosti.

Pan Herben zapomíná, že *všichni velcí autoři činili totéž a že dobrá půlka jich velikosti jest právě v odvaze, s jakou jmenovali věci a lidi — ošklivé a nízké věci a lidi — jich pravým a vlastním jménem*.

Kdyby hrubost byla v přímém a pravdivém, byť příkřem a tvrdém slově, byli by hrubci všichni, kdo kdy říkali lidem do tváře pravdu: od starozákonných proroků přes Danta a Miliona až po Ruskina, Carlyla, Schopenhauera, Nietzscheho.

Co by řekl p. Herben Carlylovi, který filosofii liberalistickou vkládal do úst — vepřům a dával jim ji odchrochtávat? Co Ruskinovi, který mluví nejednou jako k lotrům a k ničemu — k vrcholům anglického politického a novinového života? Co Schopenhauerovým útokům na německé profesory? Co Nietzscheovým sarkasmům a výpadům na řadu jmen, pokládaných za nejvyšší v literatuře současné i minulé? Co Hugovým pamfletům na Napoleona?

Mne Herbenovo obviňování z hrubosti nerozčiluje ani dost málo — neboť jest docela plané a liché.

Vím, že hrubost v literatuře jako v životě — skutečná hrubost — bývá parfumovaná.

Hrubost, opravdová hrubost v literatuře jest jinde, než kde ji hledá dr Herben: *jest tam, kde se jalově a tupě myslí, beznervně citi a planě klabosí, kde není vášnivého vztlahu k umění a k literatuře a proto se vyhlává, kde rozhoduje rozumářské chytráctví, výpočet, doktrinářská šablona, prkenný lineál* — všude, kde jest domovem literární farizejství.

18. července 1905.

John Constable, d'après les souvenirs recueillis par C. R. Leslie

Kniha, která přichází právě vhod kritice i obecnstvu na pevnině evropské, pokud se stará o pravou a vlastní genesi moderní mališské naší kultury. Constable jest tu skoro neznám, a přece jest to nejen největší mališ anglický — mališ třeba podtrhnout — osamocený ostatně ve své zemi — daleko vyšší než Turner i než proslulí mistři osmnáctého věku, ale i vlastní otec francouzského krajinářství. A nejen francouzské malby, třeba dodat: i německé, pokud jest opravdu bezprostřednou a čistou *malbou* a ne ilustrací, třebaš v metrových rozměrech. Neboť na ohni Constablově zažehla se i vlastní malebná vášeň *Menzlova*: pokud byl Menzel skutečným malířem bezprostřední síly a horečně vise oka (byl jím skutečně v řadě obrazů hlavně svého mládí, jichž si sám nevážil a jež sám prací pozdějšího života i slovem svého stáří zapíral a zapřel), působilo v něm také sémě Constablovo;

poznal Constabla v letech třicátých v Berlíně na výstavě v Hôtel de Rome. Constablem vymírá také anglické malířství ve vlastním smyslu slova: co následuje po něm, jsou jen literární ilustrátoři nebo režiséři malovaným plátnem nebo konečně delikátní umělci techniky černo-bílé jako Beardsley nebo Ricketts.

Bazalgette v předmluvě správně vyciřuje význam Constablův a čistý, absolutně malířský charakter jeho umění: byl to člověk nádherných smyslů, úžasně bohatých smyslů, který stvořil jejich instinktivnou, lehkou a bohatou logikou hluboce a čistě organisovaný malířský svět.

O jeho malbě praví dobře Bazalgette, že tryskala přímo ze srdce umělcova, „neustydnuvši cestou přes mozek a neztrativši tam barevnou vůni a sílu“.

„Krajina Constablova jeví se smyslnou, šťavnatě živnou a silnou.“

„Co nejprve překvapuje, přiblížíte-li se k němu, jest smyslnost tohoto malíře. Jest to umění životné a horké, tučné, šťavnaté, řekl bych *tělesné*, ačkoliv jde o nebesa a půdy, umění mohutně živočišné a živé. Muž této malby jest člověkem, který *musil* žítí asi mezi stády s hojnou potravou, mezi tučnou luční trávou, u vod a lesů. Malba jeho čpí zemí a širým vzduchem. Široká kypící rozkoš se v ní projevuje. Element života, který proudí těmito krajinami, napojuje je nejuplnější realitou, již dobylo posud umění.“

Vzpomínky vypravují život plný tiché moudrosti a krásného napětí, důstojný ve své charakterné, jaksí epické a patriarchální prostotě, pracovitý často v trudu a tísní. Křísí před námi živého člověka, myslícího, jednajícího, trpícího, dílo jeho dne s nadějemi i zklamáními; pronikáme i do dílny jeho, k logickým kořenům jeho díla, které se větví a rozrůstá zákonným bohatstvím nad zemí v šťavnatou a malebnou houšť svoji těžké koruny. Vidíme tichého, až bázlivého člověka, samotáře se sladkým srdcem, jehož umělecká síla a geniální intuice zdá se býti jen zúročenou nekonečnou pokorou srdce před přírodou, odměnou učelivé pozornosti a pokorné zamyšlené zbožnosti, s jakou dovedl naslouchati vlnám jejího tepu a dechu.

Epická, legendárně krásná figura, úžasně jemně a čistě organisovaná, vyvstává před vámi a vedle ní cítí[te] teprve celou ošklivost k většině dnešního umělectva, k prázdným panákům, statistikům naučené umělecké formule, kteří pracují jen sprostotou zvyku a kteří si spletli neodpustitelně sílu s drzostí a vtíravostí.